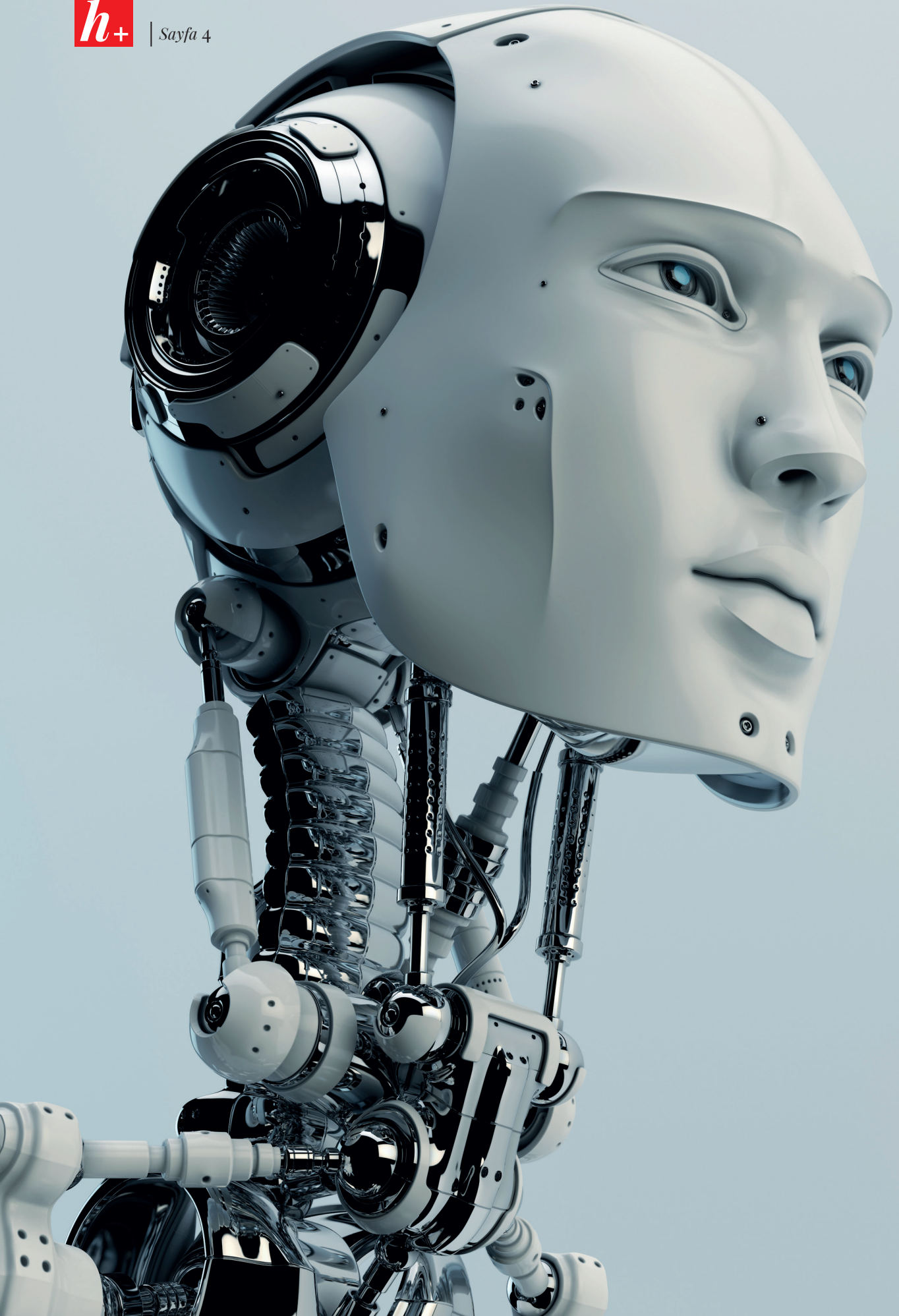

■ Doç. Dr. Murat Volkan DÜLGER, Akademisyen/Avukat

Bir Hukuk-Kurgu Denemesi: **YAPAY ZEKÂLI VARLIĞIN HUKUKİ SORUMLULUĞU (OLABİLİR Mİ?)**

“YAŞLI VE
SEÇKİN BİR
BİLİM İNSANI BİR
ŞEYİN MÜMKÜN
OLDUĞUNU
SÖYLÜYORSA
BU KİŞİ
NEREDEYSE
KESİNLİKLE
Haklıdır.
NE ZAMAN
MÜMKÜN
OLMADIĞINI
SÖYLÜYORSA,
BÜYÜK İHTİMALLE
Yanlıydır.”

Küçüklüğümden beri en büyük merakım uzay yolculukları ve bununla bağlantılı olarak bilim kurgu romanları ve hikâyeleri oldu. Bu ilgimin çalışma alanlarımı ve kariyerimi doğrudan etkilediğini söylemem sanırım yanlış olmaz. Beni önce bilişim hukuku, sonrasında yapay zekâlar alanında çalışmaya iten tamamen bu meraktır. Bu alanlara ilişkin yazılanları okumak ve bunlara kafa yormak benim için çalışmanın ötesinde bitmek tükenmek bilmez bir merakın giderimi

çabası. Hele dünün bilim kurgusunun bugünün gerçeği olduğunu görmenin verdiği hazı sözcüklerle anlatmam mümkün değil.

Bu makalenin başlığını özellikle bir “hukuk-kurgu denemesi” olarak seçtim. Zira biraz sonra anlatacağım, biraz hukuk, biraz bilim, biraz da bilim kurgu içerikli. Ayrıca bu alanda henüz kesin sonuçlar ve yargılar yok; yanıtın çok soru var, bu nedenle de yazının başlığı “deneme”.

Yanlış anlaşılmalara gidermek için baştan yazıyorum: Bilim kurgu alanında yazılanlar, bilimsel verilerden yola çıkılarak, geleceğin tahmin edilmesi ve bunun genellikle bir öykü çerçevesinde anlatılmasıdır. Dolayısıyla dünün bilim kurgu hikâyesi bugünün gerçeğidir. Bunun en somut kanıtı ise ünlü yazar Jules Verne’in hikâyeleridir. Onun, çağındaki bilimsel buluşlardan yola çıkarak çağının ötesindeki aya yolculuğu ya da denizaltı yolculuklarını tahmin etmesi, bugünkü yaşamımızın bilindik hadiseleri. İşte bu yazarların arasına bir yenisi katılmak üzere: Isaac Asimov.

*ARTHUR C. CLARKE

1920 ile 1992 yılları arasında yaşayan ve hem biyokimya profesörü hem de bilim kurgu yazarı olan Asimov, 1950 yılında ilk baskısı yapılan Ben Robot (I Robot) isimli kitabında robotlar, yapabilecekleri ve bunların ahlaki sonuçları hakkında yazan ilk kişi. Asimov, bilim kurgu

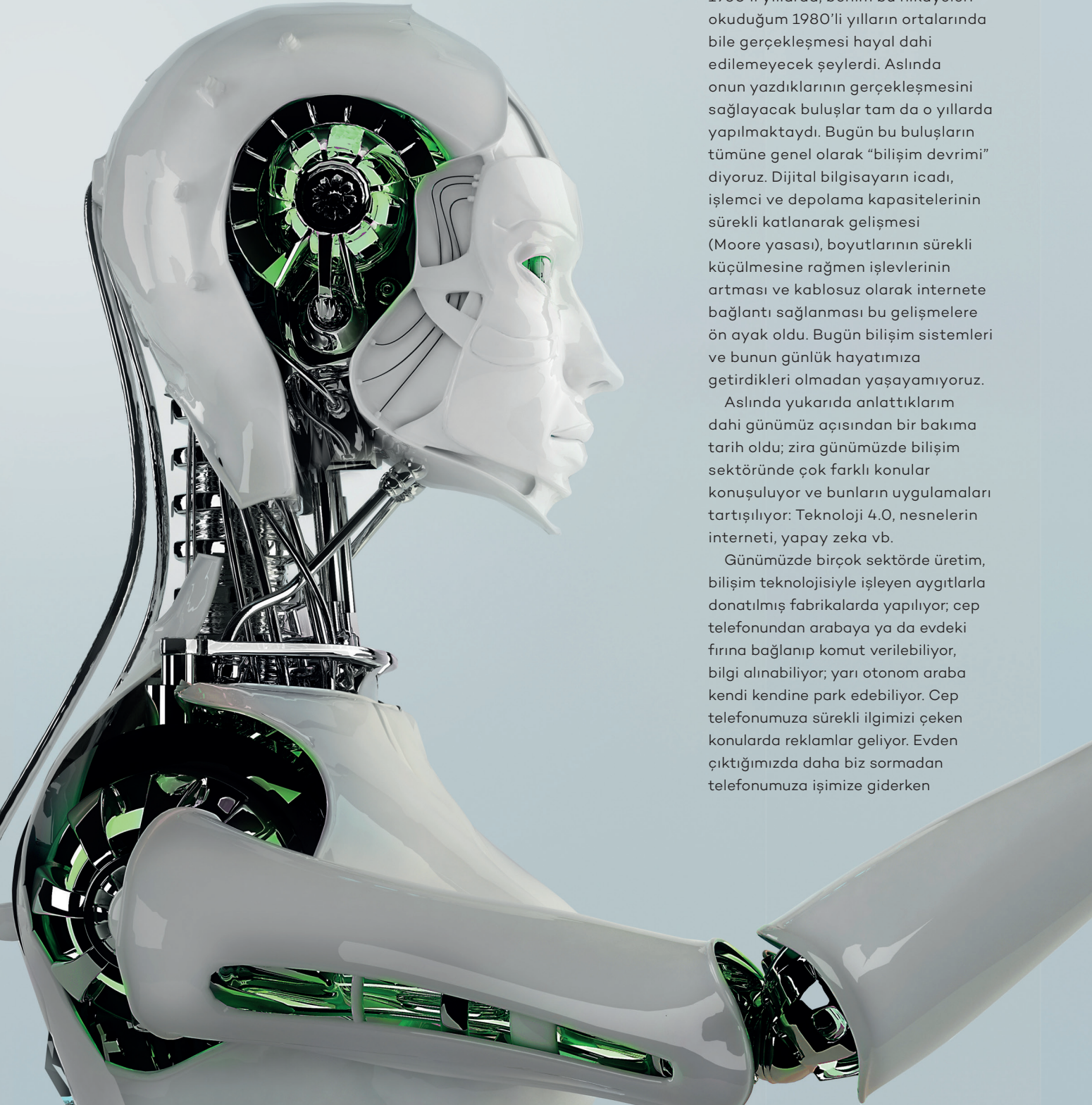
ve popüler bilim yazınının en kült yazarlarından birisi. Yazar bu kitabında, günümüzde bu alanın temeli kabul edilen, robotlara ilişkin üç yasayı da yazmış. Buna göre robotların uyması gereken (yapay zekâya sahip) üç temel yasa şunlardır: (1) Bir robot bir insana zarar veremez;

ihmal suretiyle de olsa, bir insanın zarar görmesine izin veremez; (2) Bir robot insanlar tarafından verilen emirlere -bu emirlerin birinci kuralla çelişmesi hali dışında- uymak zorundadır; (3) Bir robot, -birinci ya da ikinci kuralla çelişmediği sürece- kendi varlığını korumalıdır.

Asimov'un yazdıkları, bırakınız 1950'li yıllarda, benim bu hikâyeleri okuduğum 1980'li yılların ortalarında bile gerçekleşmesi hayal dahi edilemeyecek şeylerdi. Aslında onun yazdıklarının gerçekleşmesini sağlayacak buluşlar tam da o yıllarda yapılmaktaydı. Bugün bu buluşların tümüne genel olarak "bilişim devrimi" diyoruz. Dijital bilgisayarın icadı, işlemci ve depolama kapasitelerinin sürekli katlanarak gelişmesi (Moore yasası), boyutlarının sürekli küçülmesine rağmen işlevlerinin artması ve kablosuz olarak internete bağlantı sağlanması bu gelişmelere ön ayak oldu. Bugün bilişim sistemleri ve bunun günlük hayatımıza getirdikleri olmadan yaşayamıyoruz.

Aslında yukarıda anlattıklarım dahi günümüz açısından bir bakıma tarih oldu; zira günümüzde bilişim sektöründe çok farklı konular konuşuluyor ve bunların uygulamaları tartışılıyor: Teknoloji 4.0, nesnelerin interneti, yapay zeka vb.

Günümüzde birçok sektörde üretim, bilişim teknolojisiyle işleyen aygıtlarla donatılmış fabrikalarda yapılıyor; cep telefonundan arabaya ya da evdeki fırına bağlanıp komut verilebiliyor, bilgi alınabiliyor; yarı otonom araba kendi kendine park edebiliyor. Cep telefonumuza sürekli ilgimizi çeken konularda reklamlar geliyor. Evden çıktığımızda daha biz sormadan telefonumuza işimize giderken

kullandığımız güzergâhtaki yol durumu ve kaç dakikada varabileceğimiz bilgisi geliyor. Aslında farkında olmadan hepimiz bu yeni dünyaya dahil oluyoruz.

Bu kavramların hepsi birbiriyle bağlantılı; ancak içlerinde beni en çok cezbedeni yapay zekâ. Yapay zeka kavramı, içinde bilişim teknolojilerinin yanı sıra felsefe (ontoloji/varlık bilgisi), etik ve hukuk gibi diğer pek çok alanı da barındırmakta. İşte tam da bu noktada artık Asimov'un yazdıklarının gerçekleşmek üzere olduklarını görüyoruz. Günümüzde otomotivden, tıbbı; askeriyeden, bilime, bankacılık ve finans sektöründen, bilgisayar oyunlarına ve hatta hukuka kadar hemen her alanda otonom ya da yarı otonom aygıtların, yazılımların kullanıldığını, hatta sınırlı kapasitede de olsa yapay zekâların devreye girdiğini görüyoruz. Bu konudaki ortalama tahminler 2050 yılına gelmeden yapay zekâ yazılımlarının ve yapay zekâlı robotların yaşamımızın her alanına girecek olduğu yönünde.

Yapay zekâları anlayabilmek ve bunların hukuki sorumluluklarının olup olamayacağını tartışabilmek için atılması gereken ilk adım, zekânın ne olduğunu tanımlamaktır. Neyin zeki bir

zekâlı varlıkların gerçekten var olup olamayacakları konusunda dikkati çeken bir tartışmanın bulunduğu. Gelecek bilimciler (futurologists), dünyada akıllı bir yaratık olarak

“NEYİN Zeki Bir Varlık OLDUĞU ORTAYA KONULMADAN YA DA BİR BAŞKA DEYİŞLE BİR VARLIĞI HANGİ ÖZELLİKLERİN Zeki OLARAK TANIMLANMASINI SAĞLADIĞI BELİRLENMEDEN, TASARLANMIŞ BİR VARLIĞA Zeki DEMİK MÜMKÜN DEĞİL.”

varlık olduğu ortaya konulmadan ya da bir başka deyişle bir varlığı hangi özelliklerin zeki olarak tanımlanmasını sağladığı belirlenmeden, tasarlanmış bir varlığa zeki demek mümkün değil.

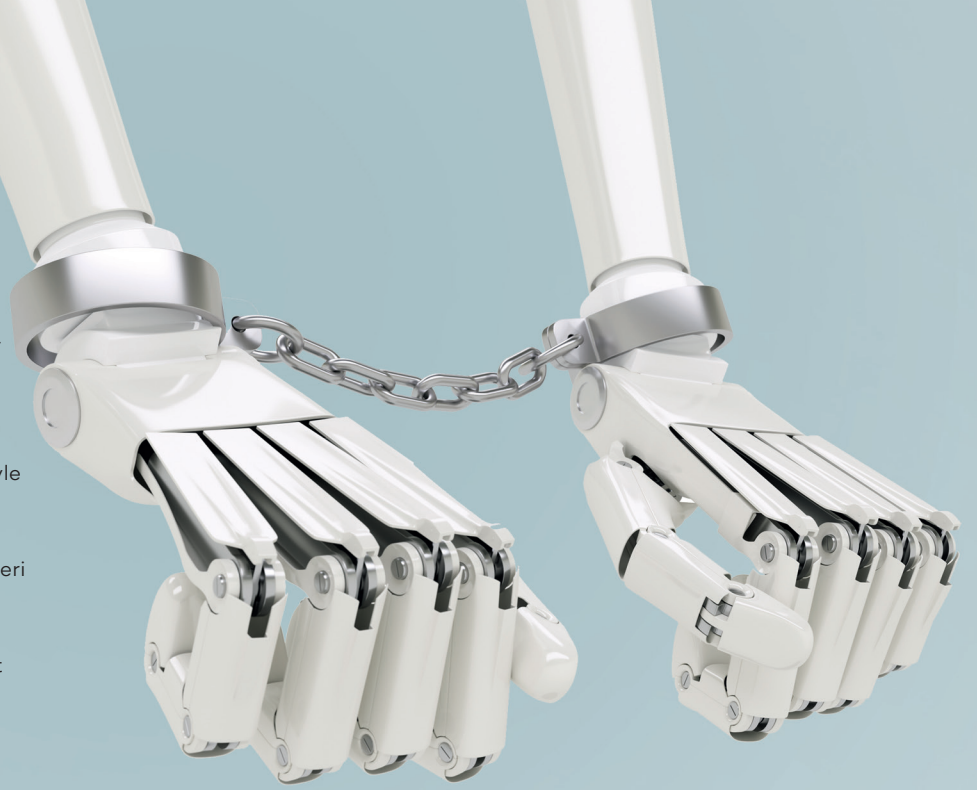
Bu özellikleri belirtmeden önce vurgulanması gereken önemli bir husus ise birkaç yıldan beri yapay

insanla birlikte yer alan yeni bir türün doğumunu ilan etmekte: “Machina sapiens”. Bu görüşü eleştirenler ise düşünen makinenin bir zıtlık olduğu ileri sürmektedirler. Bunlara göre, bilgisayarları da içerecek şekilde makineler, temel yapı taşları olan soğuk mantıklarıyla, asla insanlar gibi bir iç görü ya da yaratıcılık özelliklerine sahip olamayacaklar. Bu tartışma, insanlığın ve yapay zekâların varlığına ilişkin bazı temel sorular üzerinden yapılmakta: Düşünen makineler,

insanlar gibi işlev görebilirler mi? Düşünen makineler olabilir mi?

Zeki bir varlıkta (burada zekâ sözcüğünü normal akıl sahibi varlıklarda olması gereken ortalama düzey olarak kullanıyorum) bulunması gereken beş özellik şunlardır: İlk olarak iletişim kurmalıdır. Herhangi bir kişinin akıllı varlık ile iletişim kurması mümkün olmalı. Bir varlıkla iletişim kurmak ne kadar kolay ise varlık da o kadar akıllı görünür. Bir köpekle iletişim kurulabilir, ancak onunla Einstein'ın genel görelilik teorisi tartışılmaz. Küçük bir çocukla Einstein'ın teorisi hakkında iletişim kurulabilir, ancak bunu tartışabilmek için çocuğun konuyu idrak etmesi gerekir. İkinci özellik içsel bilgiye sahip olmalı. Akıllı bir varlığın kendi varlığına ilişkin bazı bilgilere sahip olması gerekir. Üçüncü özellik dışsal bilgiye sahip olması. Bir akıllı varlık, dışındaki dünya hakkında bilgi sahibi olmalı, onun hakkında öğrenmeli ve öğrendiği bilgileri kullanabilmeli. Dördüncü özellik amaçsal (ereksel/finalist) hareket edebilme yeteneği -ki ceza hukukunda da hareketi amaca yönelik insan davranışı olarak tanımlamaktayız-. Akıllı bir varlık, amaçladığı hedefe yönelik olarak hareket edebilmeli. Beşinci özellik ise yaratıcılık (creativity). Akıllı bir varlığın belli bir ölçüde yaratıcı olması gerekir. Bu bağlamda yaratıcılık, ilk hareketin hatalı olması halinde alternatif hareketin gerçekleştirilebilmesi yeteneğidir. Örneğin bir sinek odadan dışarı çıkmaya çalıştığında, her seferinde pencere camına çarpmasına rağmen nafil bir biçimde aynı hareketi tekrarlayıp durur. Bir yapay zekâlı robot ise cama çarptığında, kapıdan çıkmayı dener. Yapay zekâlı varlıkların büyük bir çoğunluğu tanımda verilen bu beş özelliği de taşırlar. Bazı yirmi birinci yüzyıl tipi yapay zekâlı varlıkların taşıdığı özellikler ise onların çok daha sofistike şekillerde davranmalarını sağlar.

Bugün yapay zekâ kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda da karmaşa olduğu görülmekte. Hızlı hesap yapabilen makinelerden, gerçekten öğrenme yeteneğine

sahip olan aygıtlara kadar her şey yapay zekâ olarak tanımlanmakta. Oysa yukarıdaki özellikler olmadan bunlara yapay zekâ denilmesi hatalı. Dolayısıyla bu tür aygıtlar, bir insanın ya da yapay zekâlı varlığın yönlendirdiği aygıtlar (örneğin fabrikada kaynak yapan robotik kollar, ya da cerrahın yönlendirmesiyle hareket eden ameliyat robotları), yarı otonom araçlar ya da yazılımlar (örneğin kendi kendine bazı hareketleri yapan arabalar, uydular, Mars'ta araştırma yapan uzay araçları), son olarak ise tamamen otonom hareket eden, kendi kendine öğrenebilen, seçimler yapabilen yapay zekâlı varlıklar. Bunun bir adım ötesinde ise kendisinden olanı üretebilen ve biyolojik özellikleri de olan cyborglar. Belki daha uzak bir gelecekte tamamen biyolojik yapıya kavuşmuş yapay zekâlı, insandan ayırt edilmesi son derece güç insansı varlıklar (Battlestar Galactica dizinin ikinci versiyonundaki biyolojik cylonlar gibi). Gelişmiş biyolojik canlıların nöron adı verilen sinir hücreleri elektrik akımının geçişiyle çalışırlar, yani bedenimizin üzerinde son derece gelişmiş biyolojik bir kuantum bilgisayar (dijital değil, zira yalnızca ikilik sistemde sayılarla çalışmıyor) bulunmakta. İşte benim yapay zekâlı varlık olarak anladığım ve hukuki sorumluluğunun ne olacağını tartıştığım, tamamen otonom hareket eden, kendi kendine öğrenebilen, seçimler yapabilen yapay zekâlar ve bunun ötesinde olan varlıklar.

Bu arada bir hususu daha belirtmeliyim. Günümüzde yapay zekânın farklı türleri bulunmakta. Aslında 1950'li yıllarda yapay zekâların ortaya ilk çıktığında ortaya atılan fikirlerle günümüzde bu alana yatırım yapan şirketler tarafından desteklenen ve kullanılan fikirler birbirinden oldukça farklı. Bugünlerde teknoloji söz konusu olduğunda çok geniş bir alanda yapay zekâlardan bahsedilmekte. Gazetelerin ve dergilerin teknoloji ve iş dünyası sayfalarında hemen hemen her hafta yapay zekâlarla ilgili haberler yapılmakta. Microsoft, IBM, Google ve Apple gibi büyük bilişim şirketleri,

yapay zekâların araştırılması ve geliştirilmesine büyük bir miktarda yatırım yaparlarken, birçok diğer şirket de bu sürece uyum sağlamak için söz konusu yatırımları takip etmekte. Örneğin Toyota, Kasım 2015'de bu alana bir milyar dolar yatırım yaptığını duyurdu, Aralık 2015'te ise Elon Musk, OpenAI (Açık Yapay Zekâ) isimli kar amacı gütmeyen şirketi 1 milyar dolar daha fonladığını ilan etti. Bu söylenenler ne anlama geliyor?

Eğer daha detaylı bakılırsa bu milyar dolarların neye öncülük etmesinin beklendiği görülür. Teknolojinin artık geçmiş zamanlardaki bilim kurgu kitapları ve filmlerindeki yapay zekâ türlerinden daha farklı ortaya çıktığı görülmekte. Zeki insansı robotlardan (Blade Runner filminde olduğu gibi), hatta bir bedene sahip olmayan yüksek güçte yapay zekâlardan (2001: Bir Uzak Macerası filminde yer alan HAL 9000 gibi) artık çok az söz edilmemekte. Aslında teknoloji şirketleri tarafından geliştirilen bu tür yapay zekâların "uyarlanabilir makine öğrenmesi" (adaptive machine learning / AML) olarak adlandırılması daha doğru. AML, çok genel olarak, çok büyük miktardaki verinin üzerinde çalışarak bazı akıllı davranışlarda bulunmayı öğrenebilen bilgisayar sistemlerinin oluşturulması. Gerçekten de yapay zekâ çalışmalarının

dayanmakta olduğu güncel motivasyon unsurunun ağırlıklı olarak, büyük verinin (big data) potansiyel uygulamaları olduğu görülmekte.

Girişte Arthur C. Clark'ın sözlerinde geçen yaşlı bilim insanı aslında yapay zekâların olabilirliği hakkında akıl yürütmekte ve bilimsel ilerlemeye ilişkin bir kuraldan hareket etmekte. Bu kural izlendiğinde yapay zekâların gerçekleşmesi olasılığı kesine yakın. Bu benim de inandığım bir görüş. Bugüne kadar öğrendiğimiz hiçbir şey bunun aksini söylemek için yeterli değil. Ancak yapay zekânın gerçekleşmesi gerçekten mümkünse, neden bugüne kadar gerçekleştirilemedi? 2001 yılı geldi ve geçti, ancak biz hala 2001: Bir Uzak Macerası filmindeki yapay zekâlı HAL'ı gerçekleştirmeye hiçbir açıdan yakın değiliz. Bu sorunun iki temel yanıtı bulunmakta: Bunlardan ilki son derece açık; bu konuda öngörde bulunan kişilerin oldukça gerisindeyiz (bunlara 2001 filmine danışmanlık yapan Marvin Minsky de dahil); çünkü henüz tam olarak neyin gerekli olduğunu anlayabilmiş değiliz. Henüz üstesinden gelinmesi gereken önemli birçok bilimsel zorluk bulunmakta. Bunun da ötesinde, tüm bilimsel zorluklar giderilse bile, bir makinanın yeterince öğrenmesini ve tamamen akıllı davranmasını sağlamak için hala devasa bir mühendislik zorluğu

bulunmakta. İkinci neden ise belki daha da tartışmalı: Yapay zekâların gerçekleşmesi için günümüze kadar bunun gerçekleşmesini sağlayacak kadar yeterli talebin oluşmaması. İnsanoğlu, büyük bilimsel ve teknolojik sıçramaları genellikle savaşların ortaya çıkardığı ihtiyaçları gidermek için gerçekleştirmiş. Belki, soğuk savaş devam etseydi, bu alanda daha fazla ilerleme sağlanırdı (insanoğlu birbirini yok söz konusu olduğunda son derece istekli ve yaratıcı oluyor!).

Yukarıda belirttiğim birinci ve ikinci kategori aygıtların (uzaktan yönlendirilen ve yarı otonom aygıtlar) hukuki sorumluluğunu belirleme bakımından sorun bulunmamakta. Zira yazılımı geliştirenler ya da yazılımda hata olmasa dahi aygıtı kurallara uygun kullanmayanlar, ya tek başlarına ya da davranışlarındaki haksızlığın oranına göre gerçekleştirdikleri eylemden hem özel hukuk hem de ceza hukuku bakımından sorumlular. Hatta ne yazılımda ne de kullanımda bir haksızlık olmasa dahi özel hukuk açısından kusursuz sorumluluk ilkesinin işletilmesi mümkün. Dolayısıyla bugün kabul ettiğimiz hukukun evrensel ilkeleri, çeşitli hukuk disiplinlerine ait teoriler ve yürürlükte olan mevcut hukuki düzenlemeler bu iki kategori aygıtların ortaya çıkardığı hukuki sorunları çözmeye elverişli ve yeterli.

Tartışılması gereken asıl sorun ise gerçek anlamda yapay zekâda ve yapay zekâlı varlıklarda; yani kendi kendine öğrenebilen, kararlar alabilen ve bunları uygulayabilenlerde.

Bu tür varlıklar ilk olarak insanlar tarafından geliştirilip, programlanıp, üretilseler de sonraki nesillerin kendileri gibi yapay zekâlı varlıklar tarafından programlanıp, üretilmeleri mümkün. İlk geliştiren, programlayan ve üreten insan olsa da, bu tür bir yapay zekâyâ sahip varlıklar, öğrenme ve kendini geliştirme yeteneğine sahip olacakları için, ilk başta programlandıkları davranışların da dışına çıkacaklar hatta bazı durumlarda bunun dışına çıkmaları beklenecek. Yani bu varlıklar temel biçimde programlandıktan sonra, kendi kararlarını kendileri verecekler

hatta kendilerini geliştirmeleri ölçüsünde (iyi ya da kötü) verdikleri kararların, davranışların çeşitliliği aratacak. İşte tam da bu noktada temel soru tekrar karşımıza çıkmakta. Bu yapay zekâların verdiği kararlardan ve bu kararlar doğrultusunda gerçekleştirdiği davranışlardan kim ya da kimler sorumlu olacak? Bu varlığı üretenler mi? Kullananlar mı? Varlığın kendisi mi?

Günümüzde bu sorunun tam olarak bir yanıtı bulunmamakta. Bu konuda çok sayıda görüş var; ancak tam olarak bir doğru yok. Yapay zekâları programlayanların, kullananların, yapay zekâlı varlıkların kendisinin veya bunların hepsinin karma şekilde sorumlu olmaları gerektiğini belirten görüşler bulunmakta. Açıkçası benim de tam olarak belirginleşmiş bir görüşüm yok. Bunun nedeni de şu: Roma Hukukunda kaynaklarını bulan bugünkü hukuk sistemimiz bu sorunun yanıtı verebilmek açısından yetersiz. Şöyle ki:

Tam anlamıyla yapay zekâlı bir varlığın öğrenebilmesi ve kendini

TARTIŞILMASI GEREKEN ASIL SORUN İSE GERÇEK ANLAMDA *Yapay Zekâda* VE *Yapay Zekâlı Varlıklarda;* YANI KENDİ KENDİNE ÖĞRENEBİLEN, KARARLAR ALABİLEN VE BUNLARI UYGULAYA- BİLENLERDE.

varlığının bilincinde olması gerektiğini, dolayısıyla kendisini geliştirebilme yeteneğine de sahip olması gerektiğini belirtmişim. Ayrıca biz insanların da biyolojik bir bilgisayar olduğumuzu ve nöronlarımızın elektrik akımıyla çalıştığını ifade etmişim. İnsanlar anne ve babalarından aldığı genlerden gelen temel kodlarla hayata başlamakta, yani işletim yazılımı ile hayata gözlerini açmakta. Sonrasında hem ailede hem de okulda uzun bir eğitim ve öğretim sürecinden geçmekte, yani uygulama yazılımları yüklenmekte. Nihayetinde kendi başına bağımsız bireyler olarak hayatlarına devam etmekte. Peki, insanların genetik kodlarının kötü olmasından (örneğin suça zemin hazırlayan kalıtsal bir akıl hastalığına yakalanma potansiyeli ile olarak dünyaya gelmesinden), ailede ve/veya okulda aldığı kötü eğitim nedeniyle (örneğin sürekli şiddete maruz kalmasıyla) suça eğilimli olmasından veya yetişkin yaşamında suç işlemesinden, bu insanların anne, baba ya da öğretmenlerini hukuki ve hatta kimi zaman etik açıdan sorumlu tutuyor muyuz? Yanıt açık: Hayır. Kabul ettiğimiz hukuk sistemi açısından bu olanaklı değil, olmamalı da. Zira herkes kendi haksız ve kusurlu eyleminden sorumlu tutulmalı. Peki, benzer süreçlerden geçen yapay zekâlı varlıklar söz konusu olduğunda değişen ne?

Değişen şu: Yapay zekâlı varlıklar geçerli hukuk sisteminde bir süje yani hakkın öznesi değiller. Yalnızca bir obje, yani hakkın konusunu oluşturan nesneler. Oysa bu varlıklar bir masadan, dolaptan, koltuktan çok daha fazlasını temsil etmekte. Ancak Roma Hukukundan bize kalan “kişi – eşya” ayrımında bunları başka bir yere konumlandırmamıza imkân yok. Aynı durum özellikle yapay dölleme ve embriyoloji konusunda inanılmaz ilerlemeler sağlayan tıp bilimi açısından da geçerli. Henüz fetüs bile olmayan ancak döllemiş ve bölünmeye başlamış hücrelere (ki insanın temel yapı taşları) etkiye bulunmak mümkün; ancak hukuk açısından bunlar yalnızca birer nesne

(ve ceza hukukuyla korunmuyorlar). Oysa nesnenin çok ötesinde olan insanın ilk varoluş anı, tüm temel kodlarımızın yer aldığı hücreler. Görüldüğü üzere Roma Hukukundan bize miras kalan “kişi – eşya” ayrımı ve buna bağlanan sonuçlar bu bilim dalında da yetersiz.

Buna göre bize üçüncü, beşinci ve hatta altıncı tür gerekli. Bunların haklarının, yükümlülüklerinin ve sorumluluklarının içeriği ve sınırları belirlenmeli. Kısacası artık iki bin kusur yıldır devam eden klasik hukuk anlayışımız değişmeli. Bu alanda insanlığın bir devrime ihtiyacı var. Ancak bunun önündeki en önemli engel de yine insanoğlunun kendisi. Çünkü insan kendini, tüm evrendeki en ve tek akıllı tür olarak görmek narsistliğine sahip. Oysa bu alandaki çalışmalar tek akıllı türün biz olmadığımızı, geçmişte aynı anda pek çok insan türüyle birlikte yaşadığımızı ancak bir şekilde (bunu anlatmak hem çok uzun hem de konumuz değil) tek insan türü olarak bizim kaldığımızı göstermekte. Ayrıca Hubble teleskopunun yaptığı keşifler evrende sayısız gezegen olduğunu göstermekte (burada bile kendini beğenmiş tavrımı devam ediyor, yaşam için karbon bazlı elementler arıyoruz, sanki illa her canlı bize benzemek zorunda, metan bazlı canlılar olamaz mı? Neden olmasın!). Bu gezegenlerde bize

benzeyen ya da benzemeyen sayısız akıllı yaşam formunun bulunması pekâlâ mümkün (bana göre evrende başka akıllı canlıların bulunması değil, bulunmaması mucize olur; sorun yalnızca aradaki mesafelerin büyüklüğünden kaynaklanan iletişim sorunu). O halde kendi dünyamızda başka akıllı varlıkların bulunmasını engelleyen ne? Bunların hem hak sahibi hem de sorumluluk sahibi olmalarının önündeki engel ne? Bizleriz, yani insanlar. Hukukta bile sürekli evrensel ilkelerden bahsetmiyoruz mu?

**“O HALDE KENDİ
DÜNYAMIZDA
BAŞKA AKILLI
VARLIKLARIN
BULUNMASINI
ENGELLEYEN NE?
BUNLARIN *Hem
Hak Sahibi Hem
de Sorumluluk
Sahibi Olmalarının*
ÖNÜNDEKİ ENGEL
NE? BİZLERİZ, YANI
İNSANLAR.”**

Çok merak ediyorum, Andromeda galaksisinde ya da Orion takım yıldızındaki gezegenlerde var olan akıllı yaşam şekillerinin oluşturduğu düzende “kusursuz sorumluluk” ve “suçta ve cezada yasal ilkeleri” geçerli mi? Bu evrensellik sözcüğü bile bizim ne kadar ben merkezci olduğumuzu göstermekte. Bunu kıramadığımız sürece bırakınız yapay zekâlı varlıkların hukuki sorumluluklarını, insanlık olarak kendi aramızdaki sorunları dahi çözmekten son derece uzakta kalırız.

O halde yapay zekâlı varlıkların hukuki sorumluluğu olabilir mi sorusundan önce, sorulması ve yanıtlanması gerekenler şunlar: Soru (1) Yapay zekâlı varlıkların hayatımıza yeni bir tür olarak dahil olması mümkün mü? (Bana göre evet). Soru (2) Bunlar özne mi yoksa nesne mi olarak kabul edilmeli? (Bana göre bu hukuk sistemi değişmeli ve bunlar farklı bir tür olarak tanımlanarak insanlarla eşit haklara ve sorumluluklara sahip olmalılar). (3) Yapay zekâlı varlıkların hukuki ve cezai sorumluluğu olabilir mi? (Bana göre tabii ki evet, ancak bunları bir insanla eşit düzeyde hak ve sorumluluk sahibi kabul edersek). (4). Bugünün kurgu-hukuk düşünceleri bir gün gerçekleşecek mi? Bunlar hukuk biliminin tartıştığı, hukuk kitaplarında yazan, hukuki düzenlemelere konu olan olgular olacak mı? (En küçük bir şüphem bile yok. Ben görebilir miyim, emin değilim. Umarım o gelecekte bu yazdıklarım unutulmaz ve gelecekteki yapay zekâlı bilim varlıkları geçmişteki bu fani biyolojik varlığa atıf yapma nezaketini gösterirler).

Doç. Dr. Murat Volkan DÜLGER
Akademisyen / Avukat
volkan.dulger@dulger.av.tr

